

Зіміч Б.М.

студент,

Національний авіаційний університет

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ
В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ЛЮБОВНОГО
РОМАНУ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

У роботі «Вербалізація гендерних стереотипів в англomовній художній прозі (на матеріалі англomовного любовного роману кінця ХХ – початок ХХІ століття)» визначено, що у мовній свідомості індивідів знаходять своє відображення загальні асоціативно мовної поведінки чоловіків. На думку як чоловіків, так і жінок, мова чоловіків характеризується грубістю, використанням ненормативної лексики, логічністю розповіді, упевненістю, спокоєм і стислістю / лаконічністю.

Аналіз висловлювань жіночих персонажів про стереотипні характеристики і якості жінок і чоловіків, тобто висловлювань з порівняльною оцінністю, дозволив виявити, що найпоширенішими стереотипами серед жінок англomовної лінгвокультури є стереотипи щодо значущості чоловіків і жінок в професійній царині і мудрості та хитрості жінок у сімейних питаннях.

Мовними засобами репрезентації гендерних стереотипів є лексеми *women* і *men* у множині в позиції підмета. Відносно матеріальної забезпеченості жінки відчують себе вразливими і незахищеними. При цьому експресивність висловлювань нерозривно пов'язана з негативною оцінкою.

На граматичному рівні експресивність і оцінність виражені риторичними питаннями і полі предикативними реченнями, структура яких дозволяє вибудувати логічний ланцюжок фактів, на основі яких жіночі персонажі роблять висновок про те, що культура зберігає патріархальну систему цінностей, в якій професійні якості жінок оцінюються на ранг нижче в порівнянні з професіоналізмом чоловіків.

На лексичному рівні експресивність і оцінність виражаються протиставленням лексем з полярними семантичними значеннями, реалізованими в контексті, і вказують на неможливість домогтися рівного матеріального статусу, яким володіють чоловіки (*successful, wealth – need to be tough, will not survive; successful, 'real' money – but none of them...*).

Хоча жінки вказують на те, що в сучасному світі зберігається несправедливе ставлення до жінок в професійній царині, жіночі персонажі демонструють свою силу і перевагу над чоловіками в стосунках і в сімейному житті. Жінки висловлюються про те, що мудра жінка знає свої сильні сторони, що, безсумнівно оцінюється знаком «плюс».

Розглянувши висловлювання чоловічих персонажів на наявність в них гендерних стереотипів про жінок, тобто гетеростереотипів, можемо зробити наступні висновки. Мовними засобами реалізації гендерних стереотипів є такі лексичні індикатори як лексема *women* у множині, а також особовий займенник *they* в значенні узагальнення.

Граматичними засобами вербалізації стереотипності виступають неозначений артикль *a* перед об'єктом стереотипізації (*woman*) в значенні універсальної дескрипції, а також різні елементи загальності.

На синтаксичному рівні стереотипність виражена за рахунок моделі речення *S + Vlink + P*, де суб'єкт виражений елементом загальності, а предикатив вказує на характеристику і властивості, що приписується об'єкту стереотипізації.

Висловлювання чоловічих персонажів не відрізняються від висловлювань жіночих персонажів за ступенем експресивності, тобто чоловіча мова також характеризується високим ступенем експресивності. При цьому якщо експресивність в жіночому мовленні виражена приблизно рівним співвідношенням лексичних та граматичних засобів, то чоловіча мова експресивна більшою мірою за рахунок граматичних засобів. На граматичному рівні експресивність виражена простими непоширеними реченнями, структура яких служить інтенсификатором експресивності, розщепленими реченнями з початковим елементом *what* (*wh-cleft sentences*), емпатичними конструкціями з подвійним запереченням,

парцельованими конструкціями, еліптичними реченнями з номінативним елементом, перерваними реченнями. Серед лексичних засобів вербалізації експресивності були виділені такі маркери експресивності і інтенсифікатори як *very, too* і т.д.

Гетеростереотипи щодо фінансової незалежності жінок і бажання жінок конкурувати з чоловіками на рівних в бізнесі, чоловічими персонажами маркуються знаком «мінус», в той час як ці самі стереотипи в жіночій мові відзначаються як позитивні.

Загалом, співвідношення висловлювань, що містять негативну оцінку і висловлювання, що містять позитивну оцінку, є приблизно однаковим. Однак при вираженні позитивної оцінки чоловічі персонажі не описують будь-які характеристики жінок як виняткові. У той час як вказівку на позитивну оцінку в жіночій мові часто імплікують виняткові характеристики, приписувані жінкам.

Поширеними гетеростереотипами про жінок є стереотипи про фінансову незалежність жінок, про жінок «у віці», про те, що жінки повинні бути харизматичними, про те, що жінки багато часу і уваги приділяють зовнішності, про те, що жінки пред'являють високі вимоги до чоловіків.

Найголовнішими ознаками мови жінок виявляються емоційність, жестикуляція і різноманітність лексики. Виділені тільки чоловіками або тільки жінками ознаки і характеристики мови індивідів становлять найбільший інтерес для дослідження. Отримані результати свідчать про дві протилежні тенденції функціонування гендерних мовних стереотипів в мовній свідомості чоловіків і жінок.

Так, у мовній свідомості самих жінок мова жінок характеризується ввічливістю, коректністю, тактовністю і поступливістю. У жіночій мовній свідомості спостерігається тенденція до «фемінізації» власної мовної поведінки. Жінки надто невпевнені в своїй мовній поведінці і що їм необхідно проявляти «активність» в мові.

У той же час в мовній свідомості чоловіків жіночу мовну поведінку не можна назвати ввічливою і коректною. На думку чоловіків, жінки запальні, використовують ненормативну лексику. Самі чоловіки вважають своє мовлення розважливим. Однак в жіночому мовній свідомості функціонує інший гендерний мовний

стереотип. Жінки головним чином відзначають той факт, що мова чоловіків неемоційна і характеризується необдуманістю, безтактністю і неввічливістю.

Отже, очевидно, що дійсно гендерна ментальність має рівень загальних і індивідуальних уявлень. У нашому випадку і чоловіки, і жінки виділяють одні і ті ж ознаки і характеристики мови чоловіків і жінок. Однак виявилось, що індивіди мають також свою «інтерпретацію» гендерних мовних стереотипів. Аналізуючи таким чином ментальні уявлення чоловіків і жінок про самих себе (в нашому випадку стереотипи про мовному поведінці один одного) і виділяючи в структурі стереотипу ядро (загальні уявлення) і периферію (індивідуальні уявлення), ми можемо отримати уявлення про особливості гендерної ментальності і про те, які гендерні мовні стереотипи склалися в лінгвокультурному співтоваристві і як вони функціонують в гендерній мовній свідомості персонажів англomовної художньої літератури. Багато сучасних стереотипних уявлення про мовну поведінку людей в залежності від їх статі говорять про зміну ментальних уявлень про мужність і жіночність.

Така зміна свідчить про те, що традиційні характеристики, приписувані чоловікам і жінкам, не є перманентними, вони складаються в менталітеті суспільства, але внаслідок суспільних змін (наприклад, внаслідок фемінізації) можуть значним чином трансформуватися.

Таким чином, результати аналізу функціонування гендерних мовних стереотипів (ГМС) в свідомості чоловіків і жінок дозволяють зробити висновок про те, що гендер – це соціолінгвістична змінна.

Зазначимо, що виділення методологічних принципів вивчення гендерних феноменів є першочергово важливим при аналізі функціонування фактора «гендер» в когнітивній сфері людини. Справедливо буде зауважити, що одним з таких методологічних принципів є соціолінгвістичний підхід у вивченні ГС, тобто визнання того, що стать (гендер) необхідно розуміти як соціально і культурно сконструйований феномен, який схильний до динаміки. Такий підхід в цьому випадку органічно вписується в дослідження сучасної гендерної лінгвістики, яка визнає сьогодні необхідність комплексних

статистичних методик вивчення прояву гендерного фактора у мові та мовленні.

Список використаних джерел:

1. Вахрамеева А.С. Гендерно-ориентированные высказывания в современном английском языке (на материале женской прозы) : дис. канд. фил. наук. СПб. : СПГУ, 2009. 191 с.
2. Земская Е.А., Китайгородская М.В., Розанова Н.Н. Особенности мужской и женской речи. *Русский язык в его функционировании*. М., 2010. С. 10–56.
3. Петрова Е.С. В обличе женщины: «Гендерный сдвиг» в художественной литературе. *Женщины и наука – история и современность* / Гл. ред. А. Г. Забродский. СПб., 2007. С. 320–325.
4. Ягубова М.А. Оценка в разговорной речи мужчин и женщин. *Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты*. Волгоград – Саратов : Перемена, 1998. С. 43–54.

Івасюта М.І.

*кандидат філологічних наук, асистент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

СИМВОЛИ-НАЗВИ ЯВИЩ ПРИРОДИ У ТВОРАХ ПИСЬМЕННИКІВ БУКОВИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Вироблений упродовж століть символічний код української мови репрезентований у вербальних символах, сприйняття і тлумачення яких можливе з урахуванням контексту національної культури. Без теорії символів, як стверджують укладачі «Енциклопедичного словника символів культури України», наші уявлення про національно-культурний компонент кожної мови були б неповними і недосконалими [2, с. 14]. У смисловому полі української символіки перебувають різні шари лексики, зокрема «своєсвідними ретрансляторами» [2, с. 12] архетипних образів, історично значущих